

آشنایی با آیین مسیحیت (2)

<"xml encoding="UTF-8?">

آفتابهایی نیز زندگی کلیسای کاتولیک را در قرون میانه به پرتگاه نابودی کشاند که شاید زشت ترین و ناهنجارترین آنها سایمونی (Simony) باشد که عبارت بود از فروش منصبهای روحانی و امتیازات کلیسایی . علاوه بر این ، پاپها، اسقفان و کشیشان تقریباً تمام نقشهای مهم کلیسایی را در انحصار خود داشتند و نقش قابل توجهی برای عامه مردم قائل نمی شدند و آنان را در امور دین و ایمان در نادانی باقی می گذاشتند.

البته اقداماتی اصلاحی نیز در کلیسای را که چهره کلیسا قرون میانه پدید آمد. برخی از این اقدامات در عین پذیرفتن اقتدار پاپها، اصلاح مفاسدی را که چهره کلیسا را زشت کرده بود، در نظر داشت . برخی دیگر کلیسای کاتولیک را نمی پذیرفت و برای پیگیری یک زندگی مسیحی بهتر و همراه پرهیزکاری بیشتر تلاش می کرد. از این رو، در میان این گروه برخی اوقات افکار و عقایدی پدید می آمد که با ایمان سنتی کلیساها هماهنگ نبود و موجب تکفیر آنان می شد. کلیسا و دولت دست به دست هم دادند و برای زدودن آن بدعتها، شیوه های غالباً بسیار قساوت آمیزی با آنها جنگیدند.

1-20- شورشهای قدیمتر مشهورترین شورشها بر ضد فساد کلیسا عبارت بود از : نهضت بوگومیلها (در بالکان از قرن دهم تا دوازدهم میلادی)، البیجیها (در جنوب فرانسه در قرنهای دوازدهم و سیزدهم میلادی)، ولدیهها (در شمال ایتالیا از قرن دوازدهم تا عصر ما)، وایکلیف (در انگلستان ، در قرن چهاردهم میلادی) و هوس (در بوهیمیا، در قرن پانزدهم میلادی). در سال 1232، دادگاههای تفتیش عقاید برای رسیدگی به بدعتها تاعسیس شد و کسانی که به نظر گردانندگان آن گمراه بودند، اگر حاضر به توبه نبودند، به اعدام محکوم می شدند.

2-20- مارتین لوتر در حالی که بسیاری از کارگزاران کلیسا مردم را به اصلاح دین فرا می خواندند، جریان بخشش نامه ها غوغایی برانگیخت و شکاف در کلیسای غربی را قطعی کرد. قضیه از این قرار بود که تنی چند از واعظان پرشور، مناطق مختلف اروپا را زیر پا گذاشتند و در همه جا اعلام کردند که هر مؤ منی می تواند با پرداخت مقداری پول به کلیسا خود را از مجازات بازخريد کند و نجات دهد. در این هنگام مارتین لوتر (م . 1546) قیام کرد و در سال 1517 اعلامیه ای مشتمل بر 95 ماده انتشار داد که در آنها با کاتولیکها مخالفت کرده بود. برخی از این موارد عبارتند از :

- نجات فقط از راه ایمان به دست می آید؛
- کتاب مقدس تنها منبع ایمان مسیحی است ؛
- نباید معتقد بود عشای ربانی قربانی است ؛
- رهبانیت و نذر کردن برای آن باطل است ؛
- افراد غیر روحانی باید نقش مهمتری در مراسم عبادی و رهبری دینی داشته باشند؛
- کلیساهای محلی باید از کلیسای رم مستقل شوند؛
- برخی اعمال کاتولیکی ، مانند حج ، روزه و اعتراف به گناه باید ترک شود؛

- باید با کارهای غیر قانونی ، مانند فروش بخشش نامه ها و مناصب روحانی برخورد شود.

لوتر درصدد بود کلیسا را طبق تعالیم اصلی کتاب مقدس اصلاح کند (و به همین دلیل ، نهضت وی اصلاح انجیلی نامیده شد). وی همچنین می گفت باید به ایمان جامعه مسیحیان نخستین بازگردیم . لوتر فرمانروایان آلمان را تشویق می کرد که سلطه پاپ را مردود شمارند و مردم را به پذیرش اصلاح شده در کشورهای اروپای شمالی (آلمان ، نروژ، سوئد، دانمارک و فنلاند) گسترش یافته است .

20-3- مصلحان دیگر دیری نپایید که با پدید آمدن اختلاف میان پیروان لوتر در برخی مربوط به ایمان و چنددستگی آنان ، حرکت اصلاح از هم پاشید و برخی از ایشان کلیساهای ویژه ای تاسیس کردند. زوینگلی (Zwingli) (م. 1531) رهبری اصلاح دین در سویس را بر عهده گرفت و در مسأله حضور مسیح در عشاء ربانی از لوتر جدا شد. همچنین ژان کالون (Calvin) (م. 1564) که یکی از برجسته ترین مصلحان بود، مفهوم روحانیت را مردود دانست و اندیشه انتخاب پیشین در رستگاری را به مسیحیت وارد کرد. بیشترین تأثیر وی در سویس ، هلند، فرانسه و اسکاتلند بود.

آتاباتیستها یعنی طرفداران تجدید تعمد، نهضت واحدی ایجاد نکرده بودند، بلکه چند گرایش پروتستان که تعمد کودکان را نمی پذیرند و تأکید بر آن داشتند که فرد باید از روی بینش عیسی را به عنوان منجی بپذیرد، به این نام خوانده شدند. این گروهها بر پرهیزکاری باطنی ، عمل روح القدس در فرد مسیحی ، ساده زیستن ، مسالمت جویی ، نفی خشونت و ابطال سلطه کلیسایی و کشوری اهتمام داشتند. کلیساهایی که از این موج فکری و عقیدتی پدید آمده اند، عبارتند از : کویکرها، موراویها، منونیها و تعمدیهها. کویکرها را دوستان (Friends) یا انجمن دینی دوستان نیز می نامند.

20-4- اصلاح در انگلستان اصلاح پروتستان در انگلستان ، با یک جدایی که در روزگار هنری هشتم پدید آمده بود، آغاز شد. در حالی که اعتقادات کاتولیکها را قبول داشت ، اقتدار پاپ را رد می کرد و هنوز کلیسای انگلستان با این ویژگی مشخص می شود و با چند کلیسای دیگر در کشورهای مختلف ، کلیساهای انگلیکان را تشکیل می دهند. در دوران الیزابت اول ، دختر هنری هشتم بسیاری از عناصر عقیده پروتستان به کلیسای انگلستان راه یافت و به طور مشخص نموده های انگلیسی اصلاح نیز پدیدار شدند : پیوریتنها (puritans) که می خواستند کلیسای انگلستان را به شیوه کالون و پیروانش پاکسازی کنند؛ نهضت متدیستها (Methodists) که با تلاش جان وزلی (John Wesley) تشکیل یافت و در مقابله با ایمان مبتنی بر الفاظ الهیات ، بر پرهیزکاری باطنی اصرار ورزید. لازم به یاد آوری است که همه این امواج پروتستانی به ایالات متحده آمریکا سرایت کرد و آن کشور اکنون بزرگترین سرزمینی است که اکثر مردم آن پروتستان هستند؛ همچنین امواج مذکور به استرالیا، زلاندنو و آفریقای جنوبی راه یافت و میسیونرها آن را به آسیا، خاورمیانه و آفریقا بردند.

20-5- اصلاح متقابل کلیسای کاتولیک از روی ناچاری به وارد بودن تعدادی از اتهامات مطرح شده مصلحان اعتراف کرد و بسیاری از پیروان آن کلیسا گفتند که تخلفات مورد اعتراض مصلحان واقعیت دارد و باید بی درنگ آنها را از میان برداشت . از سوی دیگر، کاتولیکها مشاهده کردند که مصلحان ، به دلیل انگیزه اصلاحی خود، عناصر مهمی از ایمان مسیحی را به فراموشی سپرده اند. بر اثر این اندیشه ، نهضتی پدید آمد که برای اصلاح

کلیسای کاتولیک از درون می کوشید. این نهضت اصلاح متقابل نامیده شد و دعوت پاپ برای برگذاری یک شروع اصلاحی بین سالهای 1545 تا 1563 نخستین گام برای تحقق آن بود. این شورا به مناسبت شهری که میزبانی آن را برعهده داشت، شورای ترنت نامیده شد و ارتدوکسها و پروتستانها در آن شرکت نکردند. شورای مذکور به اکثر تخلفات مورد نکوهش مصلحان پایان بخشید و مجدداً به منظور اندیشه های مصلحان، بر تعالیم کاتولیکی سنتی تأکید ورزید. از جمله کسانی که برای تثبیت اصلاح متقابل می کوشیدند، اعضای راهبانیهایی نوبنیاد، مانند کاپوچیها و ژرئیتها بودند و همه سعی می کردند کلیسای کاتولیک را از درون، با اتکا بر قدرت پاپ و نه قیام بر ضد آن، اصلاح کنند. کشورهایی که فعالیت اصلاحی متقابل در آنها ادامه یافت، سرزمینهایی با اکثریت کاتولیک بودند؛ مانند اسپانیا، ایتالیا، لهستان و ایرلند.

6-20- واکنش کلیسای ارتدوکس بحث و بررسی الهیات در دوران امپراطوری بیزانس در کلیسای ارتدوکس شکوفا شد و این شکوفایی که ریشه در سنتهای قدیمی داشت، تا سقوط قسطنطنیه ادامه یافت. در قرن شانزدهم، ارتدوکسها لازم دیدند موضع خود را نسبت به مسائل مورد نزاع کاتولیکها و پروتستانها بیان کنند. با آنکه یکی از پاتریکهای قسطنطنیه به نام لوکاریس (م. 1638) به مواضع کالون گرایش بسیار داشت، کلیساهای ارتدوکس اعلام کردند که در بیشتر مسائل مورد بحث به سنتها وفادار هستند و مواضعی مانند مواضع کلیسای کاتولیک دارند.

7-20- شورای واتیکانی دوم آخرین شورای جهانی کلیسا شورای واتیکانی دوم بود که به دعوت پاپ ژان بیست و سوم تشکیل شد. این شورا از سال 1962 تا 1965 ادامه داشت و هدف آن نوسازی کلیسای کاتولیک به مقتضای نیازهای عصر جدید بود. در این شورا اسقفانی از تمام مناطق جهان شرکت کردند. همچنین ناظرانی از کلیساهای ارتدوکس و پروتستان و مهمانانی از اسلام، یهودیت و ادیان دیگر حضور داشتند.

شورای واتیکانی مذکور شانزده سند منتشر کرد که هدف آنها نوسازی همه مذاهب ایمان و رفتارهای دینی بود. مهمترین تعالیم شورا به قرار زیر است:

1. منزلت ممتاز کتاب مقدس در ایمان کلیسا؛

2. روحانی قلمداد شدن همه مسیحیان؛

3. تعهد به پیگیری تلاش برای وحدت مسیحیت؛

4. تعهد جدی به مبارزه برای برقراری عدالت، صلح و حقوق بشر؛

5. برگزاری مراسم عبادت به زبان محلی؛

6. وجود نجات الهی برای پیروان ادیان دیگر.

عنوان یکی از سندهایی که شورا منتشر کرد، چنین است: «اظهار نظر پیرامون رابطه کلیسا با ادیان غیر مسیحی». بخش مخصوص به اسلام در سند یاد شده، نخستین منبع کلیسایی است که در آن موضوع مسلمانان به طور رسمی بررسی می شود. اینک خلاصه ای از آن بخش: - مسیحیان باید به مسلمانان به دیده احترام بنگرند و آنان را ارج نهند؛

- مسلمانان و مسیحیان خدای واحدی را می پرستند که آفریدگار آسمان و زمین، توانا و مهربان است و با بشر سخن گفته است؛

- مسلمانان و مسیحیان به طور یکسان می کوشند که تسلیم فرمانهای او باشند؛
 - هر دو گروه ایمان خود را به ایمان ابراهیم استناد می دهند؛
 - مسلمانان به عیسی به عنوان یک پیامبر تعظیم می کنند و مریم باکره را گرامی می دارند؛
 - مسلمانان و مسیحیان در انتظار روز داوری و رستاخیز مردگان هستند؛ - مسلمانان زندگی مبتنی بر اخلاق را ارج می نهند؛
 - مسلمانان خدا را می پرستند، بویژه از طریق نماز، روزه و انفاق .
 اظهار نظر شورای واتیکانی دوم پیرامون اسلام چنین خاتمه می یابد :

از آنجا که در طول قرنهای گذشته درگیریها و دشمنی های زیادی بین مسیحیان و مسلمانان پدید آمده است ، شورا مؤ کدا از همگان می خواهد که گذشته را به فراموشی بسپارند و صمیمانه به تفاهم گرایش پیدا کنند و با یکدیگر برای حفظ و تقویت صلح ، آزادی ، عدالت اجتماعی و ارزشهای اخلاقی به سود همه افراد بشر بکوشند.

در سال 1965 پاپ پل ششم در واتیکان دبیر خانه گفتگوی ادیان را تاسیس کرد و پس از آن کمیته ای را برای گفتگو با مسلمانان به آن افزود که از اهداف آن ، تقویت احترام متقابل و ایجاد تفاهم میان مسیحیان و مسلمانان از طریق سخنرانی های علمی ، مطالعات طرحهای مشترک در زمینه امور اجتماعی و جریانات مربوط به توسعه و اخلاق است .

21- فرقه مسیحی

مسیحیت مانند هر دین دیگر، فرقه های متعددی دارد که برخی از آنها باستانی و برخی نسبتاً تازه هستند، همچنین برخی از آنها پیروان بسیار و برخی دیگر پیروان اندک دارند.

مسیحیان فرقه را کلیسا می نامند. در مسیحیت سه فرقه بزرگ و تعدادی فرقه کوچک وجود دارد. تفاوت بعضی از فرقه ها (مانند کاتولیک و ارتدوکس) با یکدیگر بسیار کم است ، ولی برخی از آنها (مانند کاتولیک و پروتستان) با هم بسیار تفاوت دارند. هنگام بررسی اصلاح دین با برخی از فرقه های مسیحیت آشنا شدیم . اینک به سه فرقه یا کلیسای بزرگ مسیحیت اشاره می کنیم :

1-21- کلیسای کاتولیک این فرقه بسیار قدیم است و تاریخ آن به عصر حواریون ، یعنی حدود 2000 سال پیش می رسد. کاتولیک یک رهبر دارند که پاپ (POPE یعنی پدر) نامیده می شود.

از آغاز نشر دعوت رسولان حضرت عیسی (ع)، تدریجاً پنج کانون بزرگ مسیحیت در اورشلیم ، اسکندریه ، انطاکیه ، قسطنطنیه و رم به وجود آمد. از آنجا که شالوده کلیسای روم به دست پطرس نهاده شد و پولس برای مدتی معلم و رهبر آن بود، آن کلیسا خود را از سایر کلیساهای برتر می دید، و تفوق آن بر سایر کلیساهای مسیحی تدریجاً مسلم شد. اسقف اعظم آن کلیساهای از روی تعظیم پاپ (پا پاس) خوانده می شد و در مراعات و اختلافات بین کلیساهای از راء و فتوای وی پیروی می شد. قبل از انتقال قطعی تختگاه امپراطوری به بیزانس ، هنگامی که اسقفهای پنج مرکز فوق پاتریک (پاتریارک) خوانده می شدند، اسقف رم این لقب را نپذیرفت و همان عنوان پاپ را برای خود کافی دانست و آن را مایه امتیاز شمرد. (واژه «کاتولیک» (Catholic) در زبان یونانی به معنای جامع است .)

2-21- کلیسای ارتدوکس این فرقه قریب هزار سال پیش پدید آمد و از نظر عقیدتی با فرقه کاتولیک اختلاف چندانی ندارد. ارتدوکسها رهبری واحد را قبول ندارند و می گویند اسقف رم (پاپ) می تواند یکی از چند رهبر دینی باشد. کلیسای ارتدوکس علاوه بر پاتریک نشین قدیمی (قسطنطنیه ، اسکندریه ، انطاکیه و اورشلیم)، چهار پاتریک نشین های جدید روسیه ، صربستان ، رومانی ، بلغارستان و گرجستان را نیز در بر می گیرد؛ همچنین کلیساهای قبرس ، یونان ، جمهوری چک ، جمهوری اسلواکی ، لهستان و آلبانی ارتدوکس هستند. مسیحیان ارمنی نیز از نظر عقیدتی ارتدوکس به شمار می روند. ارمنستان نخستین سرزمینی است که مسیحیت را به عنوان دین رسمی خود پذیرفت و آن هنگامی بود که پادشاه این سرزمین ، به نام تیرداد دوم در سال 301، به دعوت گریگوری نوربخش ، مسیحی شد. البته کلیسای ارمنی با کلیساهای کاتولیک و ارتدوکس متحد نیست و رهبر آن کلیسا کاتولیکوس (جاثلیق) شهر اچمیازین است .

ارتدوکسها در برخی مسائل کلامی نیز با کاتولیکها اختلاف دارند؛ همان طور که قبلا گفته شد، ارتدوکسها معتقدند روح القدس تنها از خدای پدر صادر شده است ، در حالی که کاتولیکها و پروتستانها صدور او را هم از خدای پدر و هم از خدای پسر می دانند و این تفاوت مهم است . همچنین وجود مطهر (یعنی پالایشگاه گناهان در عالم پس از مرگ) را نمی پذیرند. (واژه «ارتدوکس» (Orthodox) در زبان یونانی به معنای راست کیش است .)

3-21- کلیساهای پروتستان از حدود پانصد سال پیش تا کنون فرقه های پروتستان بی شماری در مسیحیت پدید آمده اند. پروتستانها به رهبری متمرکز عقیده ندارند و برای روحانیت مسیحی ارزش چندانی قائل نیستند. پروتستانها بسیاری از اعتقادات فرقه های دیگر را رد می کنند و نوعی مسیحیت پیراسته را می پذیرند. البته پروتستانها نیز بسیاری اعتقادات غیر عقلانی ، مانند تثلیث و فدا را همچنان حفظ کرده اند. «پروتستان» (Protestant) واژه ای فرانسوی است که از زبان لاتینی آمده و معنای آن معترض است .

22- دین مسیح در عصر حاضر

جامعه مسیحیت در آغاز باور داشت که عیسی به زودی با شکوه تمام باز می گردد و به این دلیل آن جامعه بی صبرانه منتظر روز پایانی بود. انتظار مذکور و شوق بازگشت مسیح در بخشهای قدیمتر عهد جدید مانند رساله اول و دوم به تسالونیکیان منعکس شده است ؛ ولی رساله های متأخرتر مانند رساله اول و دوم به تیموتاؤ س ، رساله به تیتوس و رساله های پطرس به تشکیل جامعه و زندگی مسیحی در این جهان اهتمام ورزیده اند. با آنکه اکثریت مسیحیان با گذشت زمان دانستند که بازگشت مسیح نزدیک نیست ، اقلیتی از آنان بر این عقیده باقی ماندند که وی به زودی می آید. ایشان مطالب کتاب مکاشفه یوحنا پیرامون جنگ بین خیر و شر را تفسیر لفظی می کردند و به این علت در انتظار بازگشت نزدیک عیسی به سر می بردند تا وی بیاید و حکومتی هزار ساله ایجاد کند، حکومتی که به روز دآوری پایان خواهد یافت . از دیرباز گروههای کوچکی به نام ادونتیست و هزاره گرا در مسیحیت پیدا شدند که تمام کوشش خود را در راه آمادگی برای آمدن عیسی در آخرالزمان مصروف می دارند. باری ، مسیحیت بر اساس اندیشه انتظار موعود پدید آمد و پس از رفتن حضرت عیسی مسیح (ع)، پیوسته مسیحیان در سوز و گداز بازگشت دوباره وی روزگار گذرانده اند. شور و هیجان امید به ظهور آن حضرت هنگام نزدیک شدن سال 1000 و 2000 میلادی میان مسیحیان اوج گرفت .

مسیحیت از آغاز تاکنون دینی شدیداً تبلیغی بوده است . مبلغان این آیین به سراسر جهان رفته و کامیابیهای به

دست آورده اند. آنان در آموختن زبانهاي مختلف و ترجمه كتاب مقدس و تهيه جزوات تبليغي رنگارنگ بسيار كوشا هستند. دولتهاي غربي نيز از اين فعاليتهاي تبليغي حمايت كرده اند.

پي نوشت ها :

1- رك . : آل عمران : 64.

2- Davies, A. Powell, The Meaning of the Dead Sea Scrolls, New york : New American Library, 1956, pp. 89-91 .

3- تركيبهاي «ناخدا» به معنای ناو خدا و «كدخدا» در زبان فارسي تقريبا از اين قبيل است .

4- تركيب ادبي «خداوند خانه» نيز از اين قبيل است .

5- همچنين در قرن اخير، گاندي رهبر انقلاب هندوستان به منظور دلجويي از طبقه رنجديده نجسها آنان را به فرزندان خدا ملقب كرد.

6- ميلر، و.م .، تاريخ كليساي قديم در امپراطوري روم و ايران ، ترجمه علي نخستين ، تهران : انتشارات حيات ابدي ، 1981، ص 244.

7- مسيحيان انجيل برنابارا قبول ندارند.

8- براي نمونه رك . : بحارالانوار، علامه مجلسي ، ج 8، ص 311.

***** برگرفته از كتاب آشنائي با اديان بزرگ، حسين توفيقی